

Oblomovism în mediul academic sau noul mod de informare și documentare cu ajutorul ChatGpt

de Manuela ZĂNESCU

Faptul că recurgem la modalitatea cea mai eficientă pentru a găsi rezolvarea unor întrebări care ne preocupă este firesc și laudabil. Ce facem, însă, când suntem puși în situația de a realiza lucrări de licență sau disertații, articole științifice, teze de doctorat sau alte tipuri de lucrări științifice? Ne ajută sau nu, tehnologia smart în informare, în documentare sau în cercetare? Care este rolul bibliotecarilor universitari în era inteligenței artificiale?

Vă întrebați de ce *oblomovism*? Pentru că mereu ne gândim la comoditățile noastre, la starea de bine de ce nu și în privința documentării pentru predare, învățare ori cercetare. Când mai ușor, mai bine, mai eficient înseamnă să pot să mă informez din spațiul meu familiar, din medii informale, de ce să merg la bibliotecă. Această dorință de a lucra de pe propria canapea, de a accesa cele mai rapide și la îndemână metode pentru a afla răspunsuri, poate fi asemuită comportamentului lui Oblomov¹, personajul celebru ce se complăcea în inerția și lenea de a sta toată ziua pe canapea. Nu este o etichetă aplicată unor categorii, ci un nou mod de a face față exigențelor vieții, a informațiilor tot mai abundente care trebuie cunoscute, reținute, filtrate. Evident că rolul tehnologiei aduse de ce-a de 4-a și cea de-a 5-a „Revoluție Industrială”² este covârșitor. Apelăm la cele mai performante mijloace pentru a obține rezultate imediate la nevoile noastre de studiu. Cu ajutorul Inteligenței Artificiale avem acces la roboți interactivi care sunt disponibili 24/7, furnizează răspunsuri prompte, caută simultan în mai multe surse online, pot furniza imagini cu rezoluție mare, pot genera coduri, pot traduce etc.

Mediul academic s-a adaptat rapid la noile transformări tehnologice și a preluat în procesul de predare-învățare ultimele facilități oferite de inteligența artificială. Experiența la care ne-a împins izolarea din perioada pandemiei de Covid-19 a impus organizarea de cursuri online și, ca o firească urmare, de oferirea de servicii online de către bibliotecile universitare pentru a răspunde nevoilor de informare și documentare ale publicului. La scurtă vreme după acest episod pandemic, care a revoluționat activitatea didactică și cercetarea, intrați în acest carusel al tehnologiei inovative a apărut un nou mijloc de accesare a informațiilor - ChatGpt³. La nici o lună de la lansare avea deja câteva milioane de utilizatori, în special datorită: accesibilității, interactivității, domeniilor largi pe care le acoperă, surselor numeroase în care se face căutarea - în pagini web, wiki, bloguri, articole etc. Facilitățile oferite au acționat ca un magnet asupra publicului larg. În consecință, ChatGpt are, conform Reuters, peste 200 de milioane de utilizatori. Cu o astfel de popularitate, au fost dezvoltate peste 200 de noi aplicații de *bots*, unii cu mai mare fiabilitate în producerea de date veridice pentru anumite domenii. Dintre aceștia amintim pe: ChatGpt-4 (ultima versiune apărută în 2024), Google Bard, Adobe firely, Dream Interpreter, Cody, Ai Course Creator etc.⁴

¹ Ilya Ilyich Oblomov, personajul principal din romanul *Oblomov* (apărut în Rusia în 1859), al scriitorului rus Ivan Goncharov. Oblomov, un tânăr aristocrat rus, devenit simbolul leneșului, al insului retras din lumea reală în propria realitate a inerției și a izolării.

² Adigun, Ganiyu O., Ajani, Yusuf Ayodeji, Enakrire, Rexwhite T., *The intelligent libraries: Innovation for a*

sustainable knowledge system in the fifth (5th) Industrial Revolution în „Libri”, 2024, 74.3, pp. 211-223.

³ ChatGpt este un robot de căutare produs cu ajutorul Inteligenței artificiale, lansat în noiembrie 2022.

⁴ Ankita Guleria et al., *ChatGPT: ethical concerns and challenges in academics and research* în „The Journal of

Oblomovism sau nu, preferăm să avem totul repede pentru că așa ni se cere, sau pentru că avem prea multe pe *to do list*. Urmarea? „Nu mergem la bibliotecă, comandăm de acasă, prin servicii online, ceea ce ne interesează, sau întrebăm un ChatGpt”; „Nu este la bibliotecă? Întrebăm un robot – ChatGpt”; „Vrem o bibliografie? – Poate că nu știm că bibliotecarii pot furniza bibliografii la cerere, sau, probabil că nu avem timp și atunci – întrebăm un ChatGpt”.

In literatura de specialitate, există deja studii care pornesc de la chestionare aplicate studenților (cu autori din țări diferite), ca experimente pentru a analiza impactul și modul în care este utilizat ChatGpt⁵. Pentru că majoritatea exemplelor date se referă la neajunsurile acestor sisteme inteligente, pregătite să se antreneze pentru a da răspunsuri tot mai bune, o să recurg la trei exemple personale acumulate după ce am căutat în câteva aplicații ChatGpt:

1. Am solicitat, din pură curiozitate, un articol de patru pagini, despre un monument istoric din Timișoara. Răspunsul a venit imediat, exact cât am cerut. Tema însă era tratată foarte vag, din cele patru pagini nu se putea extrage nicio idee.

2. Am solicitat un text cu bibliografie și am primit titluri de articole pe care nu le-am regăsit niciunde.

3. La o întrebare legată de multiculturalitatea reflectată în colecțiile bibliotecilor locale, am primit ca rezultat o bibliotecă, cu denumire ce includea un patronim, instituție care nici măcar nu există în oraș.

Pentru cei care apelează la aceste mijloace de informare, documentare și cercetare este obligatoriu să cunoască neajunsurile acestor sisteme perfectibile. Ele pot furniza date incomplete, inexacte, pot fi lipsite de acuratețe, vagi în

exprimare, nu furnizează opinii, furnizează text fără trimiteri bibliografice, sunt generatoare de plagiate, nu pot gestiona drepturi de autor, nu poate fi indicat în bibliografie cu excepția faptului că face obiectul studiului. Din cauza numeroaselor încercări de a trimite la reviste științifice sau la conferințe, lucrări în care autorii au apelat la ChatGpt în alcătuirea textului, s-au iscat și dezbătut modalitățile de combatere și de stopare a plagiatului cu ajutorul ChatGpt. Astfel, Committee on Publication Ethics⁶, UE⁷, Consiliul Științific și de Etică în Inteligență Artificială al Ministerului Cercetării, Inovării și Digitalizării⁸, Elsevier⁹ încearcă, fiecare dintre aceste organisme, să stabilească reguli să ghideze publicul către o etică a publicării și realizării lucrărilor științifice și să avertizeze despre riscurile și rolul acestui nou mijloc de gestionare și furnizare de informații.

ChatGpt poate fi utilizat pentru a genera idei și pentru traduceri, dar dacă îi cunoaștem limitele, îl putem consulta cu succes pentru un anumit gen de informații. Când avem însă de realizat lucrări științifice, bibliotecarilor universitari cred că le revine sarcina de a consilia utilizatorii. Datoria de a fi primii informați despre ce poate și ce nu poate să ofere ChatGpt, când, cum și de ce să îl folosim sau nu. Este important să fie avizați de existența dilemelor morale care au dus la definirea reglementărilor etice în utilizare și să recunoască complementaritatea acestui nou instrument creat de inteligența artificială. Bibliotecarii își pot valorifica abilitățile de a da referințe și de a livra bibliografii la cerere, apelând la sursele de care dispun, la resurse electronice și la ChatGpt, avizați fiind despre posibilitățile și limitările acestor noi unelte de lucru.

Infection in Developing Countries”, 2023, 17.09, pp. 1292-1299.

⁵ Shubhrajyotsna; Aithal, P. S. Aithal, Effects of AI-based ChatGPT on higher education libraries in ”International Journal of Management, Technology, and Social Sciences” (IJMTS), 2023, 8.2, pp. 95-108.

⁶Reglementări apărute în august 2024 cu referire la autorat și Inteligența Artificială, accesat în 15 noiembrie 2024, disponibil la <https://publicationethics.org/cope-position-statements/ai-author>.

⁷EU AI Act: first regulation on artificial intelligence, iunie 2024, accesat în 15 noiembrie 2024, disponibil la

<https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20230601STO93804/eu-ai-act-first-regulation-on-artificial-intelligence>.

⁸ Detalii suplimentare: <https://www.mcid.gov.ro/sistemul-de-cercetare/organisme-consultative/consiliul-stiintific-si-de-etica-in-inteligenta-artificiala/>.

⁹ *Academic Publishers Guidelines*, accesat în 15 noiembrie 2024, disponibil la

<https://www.elsevier.com/about/policies-and-standards/the-use-of-generative-ai-and-ai-assisted-technologies-in-writing-for-elsevier>.